

Sufixul slavon *ište* avea sensul de ceva care a fost cândva. A introdus în Limba Română substantivele *porumbiște*, *miriște*, *săliște*, *pajiște* etc. Târgoviștea din secolul XIV se pare că a fost situată pe locul unui târg vechi. Printre locuitorii așezării se număraseră mulți veniți de dincolo de munți, din Transilvania, catolici, sași și unguri. În târgul vechi au fost înălțate în vremuri îndepărtate câteva lăcașuri religioase de confesiune papistașă, de franciscani, care cu timpul fuseseră înzestrate cu apanaje, cu privilegii. Veneticii stăteau în centrul așezării, în jurul bisericilor, iar la margine locuiau negustorii, meșteșugarii și țăranii autohtoni. Târgul, ajuns mai târziu oraș de reședință al voievodului, nu era împrejmuit cu ziduri de piatră, ridicate tocmai în timpul lui Matei Basarab. Veche întăritură era o palisadă din pari între care era un gard de răchită bătut cu lut. Probabil târgul exista din secolul XIII.

Tradiția îi atribuie lui Radu I (c. 1376-1385, devenit personaj legendar sub numele de Radu Negru Voievod) edificarea unei mănăstiri catolice la Târgoviște. Târgul a devenit vamă, în urma privilegiului comercial acordat în anul 1403 de Mircea cel Bătrân (1386-1418) negustorilor din Polonia (Liov) și Lituania. Venire slobodă plătind vamă într-un singur loc, la Târgoviște. Mircea a început construcția Mitropoliei din Târgoviște în anii 14010-1418, refăcută și terminată de Neagoe Basarab (1512- 1521) dăruită de un arhitect (?) francez, elevul celebrului Viollet le Duc. Timp de trei secole (XIV-XVII) Târgoviște a fost capitala Țării Românești.

De la sfârșitul domniei lui Mircea cel Bătrân (1417-1418) până în anul 1659/1660 când la porunca turcilor voievodul Gheorghe Ghica a stabilit capitala la București, oraș de șes, mai aproape de Dunăre. Orașul a fost menționat documentar fiind capitala temporară încă din 1396 în însemnările călătorului german Johan Schiltberger. Aici și-au avut reședința temporară sau permanentă 33 de voievozi munteni. Primele monede au fost emise în Muntenia de Vladislav/ Vlaicu (1364-1376): trei modele de ducăți, dinari și bani (două modele). După 1418 monetăria a fost mutată la Târgoviște, apoi la București după 1459. Curtea Domnească din Târgoviște a fost construită în mai multe etape în decursul secolelor XV-XVIII. În timpul lui Vlad Țepeș a fost construit Turnul Chindiei înalt de 27 m, prevăzut cu 122 de trepte, care avea drept scop apărarea orașului.

Fratele lui Mihail Viteazul, Petru Cercel (1583-1585) a construit Biserica Domnească, a edificat numeroase construcții și a restaurat altele în decursul scurtei sale domnii. Vlad Țepeș a ridicat o pădure de țepe lângă Târgoviște, unde a înălțat spre cer pe beiful de Nicopole, Hamza și o mulțime

de turci. În 1462 cuceritorul Constantinopolului, Mehmed al II-lea a întreprins o campanie militară în Muntenia și ajungând la Târgoviște a fost îngrozit de pădurea de țepe în care mai erau scheletele oștenilor otomani executați de Țepeș.

În a doua campanie din Muntenia în 1476, Ștefan cel Mare al Moldovei (1457-1504) a ocupat Târgoviștea la 8 noiembrie și Bucureștiul la 16 noiembrie unde l-a pus în scaun pe vărul său Vlad Țepeș. Acesta a fost asasinat curând, după retragerea moldovenilor. Radu cel Mare (1495-1508) a preferat Târgoviștea unde a stat mai mult timp decât la București. Mitropolia și reședința mitropolitului au fost mutate de Radu de la Curtea de Argeș la Târgoviște. Oficial a fost mutată în timpul lui Neagoe de la Curtea de Argeș la Târgoviște, la 17 august 1517 în timpul sfințirii bisericii de la Mănăstirea Curtea de Argeș. Patriarhul destituit al Constantinopolului, Nifon, a fost adus de Radu cel Mare drept mitropolit al Ungrovlahiei (1503-1505). Criticând vehement pe binefăcătorul său, acesta l-a destituit. Plecând din Târgoviște, Nifon a blestemat pe Domn și pe tot poporul său și și-a scuturat papucii să nu ia praful țării care-l omenise și-l sancționase pentru nerecunoștința sa.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

INDEPENDENȚA
*Independența
 prin Cultură*

A venit la domnie printr-o crimă, Neagoe, care se pretindea un bastard Basarab umilindu-și mama căreia i-a dedicat un lamento cerându-i iertare. Era un monarh bigot refugiat în fumul de tămâie și cântări religioase, ce și-a ales ca sfânt protector pe Nifon, care murise în 1508 și blestemase neamul românesc. A fost un mare constructor de lăcașuri religioase (a refăcut mitropolia din Târgoviște și a construit Mănăstirea Curtea de Argeș) și lui i se atribuie sfaturile: Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie care se pare că au fost redactate de un călugăr întrucât Domnul nu avea timp de scris ocupat fiind cu uciderea boierilor și cu sărutarea sicriului lui Nifon.

A încheiat tratat comercial în 1517 cu brașovenii care erau obligați să plătească vama numai la Târgoviște și Câmpulung. Ginerelul lui Neagoe, viteazul Radu de la Afumați (1522-1529) s-a războit cu turcii timp de trei ani în care a purtat peste 20 de lupte. De trei ori la cetatea București și la Târgoviște. Fermecătorul frate al lui Mihail Viteazul, Petru Cercel ajuns Domn (august 1583-aprilie

1585) a părăsit Bucureștiul și s-a stabilit la Târgoviște unde și-a stabilit și reședința. A construit Curtea Domnească și a ctitorit biserica mare a Curții Domnești. A reparat mitropolia lui Mircea cel Bătrân și Neagoe. A alimentat orașul cu apă adusă pe olane și a înființat un atelier de fabricat tunuri. Toate acestea în răstimpul celor mai puțin de 20 de luni de domnie. Este considerat un ctitor al orașului. După bătălia de la Călugăreni din august 1595, Mihail Viteazul cu armata decimată s-a retras la București și Târgoviște. Bucureștiul fusese jefuit de armata ardeleană aliată care a motivat că orașul va fi devastat de turci și oștenii trebuie răsplătiți pentru efortul lor.

Orașele București și Târgoviște au fost ocupate de oștenii lui Sinan Pașa, iar Țara Românească a fost temporar transformată în pašalâc. Era pentru a doua oară în vremea secolului XVI. Prima dată fusese în timpul lui Radu de la Afumați. A urmat recucerirea de către oastea viteazului martir Mihail aliată cu moldovenii și transilvănenii a orașului Târgoviște după un bombardament de artilerie în zilele de 6-8 octombrie 1595. În mai 1598 Mihail Viteazul a încheiat cu împăratul Rudolf al II-lea (1576-1608) tratatul de la Mănăstirea Dealu de lângă Târgoviște. Domnul Valahiei recunoștea formal suzeranitatea împăratului fără să plătească tribut, iar împăratul habsburg acorda subsidii pentru plata lunară a cinci mii de oșteni mercenari, tunuri, praf de pușcă, furnituri militare. În ianuarie 1611 principele Transilvaniei, Gabriel Bathori (1608-1613), în cadrul planului dacic (de unire a celor trei Țări Românești sub sceptrul său) a invadat Muntenia, a ocupat Târgoviște și la 26 ianuarie s-a autointitulat principe al Transilvaniei și al Valahiei Transalpine. Otomanii n-au recunoscut noua structură politică și Bathori s-a retras. În mai, Târgoviște a fost ocupată de Radu Șerban (un al doilea Mihail Viteazul al Țării Românești, 1601-1611) ales Domn al țării de către oștire la Cârstienești și la sfârșitul lui iunie 1611 a distrus la Brașov oastea invadatorului Bathori.

Armata ardeleană jefuise cumplit Târgoviște care s-a refăcut cu greu după pustiitoarea invazie. Pe la 1600, după unele izvoare istorice Târgoviște avea cam 5.000 de locuitori, vreo o mie de case de ortodocși și 20 de case de catolici. Administrația orășenească era asigurată de un șoltuz și 12 pârgari, iar pe la 1636 de un județ (lat. judex - judecător) și 12 pârgari. Desigur cifrele sunt destul de relative. În 1636 un călător polonez numea orașul Targowica (așezată la poalele munților ungurești). O scrisoare catolică din 1637 afirma că toată țara se refugia la Târgoviște din cauza atacului lui Vasile Lupu din noiembrie cu intenția de a oferi tronul Valahiei fiului său Ioan. Raportul solului polon din 1640 descria cutremurul de pământ din Târgoviște în ziua de 19 martie 1640 către ceasul al douăzecilea ... a fost de trei ori cutremur în acea zi. Un negustor italian din Bergamo scria în 1641 că Târgoviște este localitatea cea mai însemnată din Țara Românească.

Domnul are palat foarte bun... înconjurat de ziduri, apărat de 100 de archebuzieri schimbați în fiecare sâmbătă... Catedrala este acoperită cu plumb. 200 de biserici de lemn și piatră. Peste 7.000 de case locuite de vreo 40.000 de suflete, ... sunt din lemn acoperite cu

sindrilă sau stof. Un oștean german din armata habsburgică căzut prizonier la otomani a ajuns în 1651 la Ternovizza (Târgoviște). Din mulțimea de călători ai Țărilor Românești, doi dintre aceștia au lăsat mărturii de mare valoare asupra realităților din țările surori. Aceștia sunt preotul ortodox sirian Paul de Alep, fiul lui Macarie - patriarhul Antiohiei și prelatul catolic bulgar Petru Bogdan Baksici (Baksic). Acesta a trăit între c. 1601- 1674 și a venit de câteva ori în Valahia unde a cunoscut bine orașul Târgoviște. A descris detaliat lăcașurile religioase catolice și ortodoxe din Muntenia. Voi reda câteva pasaje din Călătoria în Țara Românească. 1 septembrie 1640... Târgoviștea este așezată într-un șes între două râuri. Unul trece prin oraș... Ialomița, celălalt, mai departe... Dâmbovița. Oraș fără ziduri de apărare. Casele și palatul Domnului sunt încăpătoare. Curtea mare este înconjurată de ziduri, cu porți de fier. Sunt peste 4.000 case de schismatici (ortodocși), ceea ce înseamnă peste 20.000 de suflete de diferite neamuri.

Schismaticii au în acest oraș 60 de biserici afară de mănăstiri și o mănăstire mare și o biserică frumoasă acoperită toată cu plumb. Baksici după ce a plecat în august 1641 la Chiprovăț, orașul natal, în septembrie a plecat în Moldova, după care a revenit un Valahia. În 1648 toamna, revine în Muntenia iar la Târgoviște află că Vasile Lupu cu tătarii au atacat iar țara lui Matei Basarab. Baksici a stat 19 zile la Târgoviște și a fost primit de Matei Basarab care i-a acordat sprijinul său. Sirianul Paul de Alep numele arab Buluş ibn Makarijus az Zaim al Halabi (Buluș fiul lui Macarie az Zaim din Alep) născut în Alep c. 1627, mort la Tiflis/Tbilisi (Georgia) la 30 I 1669 era fiul patriarhului Antiohiei, Macarie al III-lea.

Însemnările sale numite Jurnal de călătorie în Moldova și Valahia a fost editat în engleză, apoi după tipăritura engleză și cea arabă, a fost tradusă recent și în limba română. În 1653 (în timpul lui Matei Basarab) însoțit de tatăl său a vizitat Târgoviștea și scria despre mănăstirea Stelea ridicată de Matei Basarab: este mare și frumoasă, are turlle zvelte. Apoi a văzut-o din nou și extaziat scria este cea mai frumoasă. Peste puțin timp... Mitropolia nu-și are pereche în toată țara. Peste cinci ani în 1658, sirianul a revenit. Mănăstirea fusese devastată în același an de cazacii ucraineni baricadați în sfântul lăcaș, în lupta cu oștile turco-tătare. Incendiată, biserica a ars în întregime. Orașul era înconjurat de un zid de lemn (apoi Matei a ridicat zid de piatră).

A remarcat bisericile sfântul Andrei și sfântul Nicolae care aveau zidurile înnegrite de la arderea Târgoviștei de Sinan Pașa. Orașul avea 80 de biserici, cât Alepul și Damascul împreună. Mitropolia semăna cu sfânta Sofia având 12 turnuri. L-a văzut pe bătrânul Domn Matei Basarab care era în rădvan deoarece nu-i permitea rana de la picior pe care o căpătase în războiul cu Vasile Lupu, în lupta de la Finta din 17 mai 1653 în care valahul fusese biruitor.

A participat în decembrie 1653 la sărbătorile Crăciunului și la moartea lui Matei la 9 aprilie 1654 (îndurerat după ce în 1653 o pierduse pe Doamna sa Elina) și alegerea ca Domn a lui Constantin Șerban (1654-1658). Matei a fost astrucat în pronaosul bisericii domnești, apoi a fost strămutat la ctitoria sa Arnota. Matei Basarab murise în casa domnească ridicată de Petru Cercel. Matei a fost: Cel mai mare ctitor de biserici al poporului nostru, scria în lucrarea sa din 1946 Constantin C. Giurescu. Îl confirmă peste veacuri pe Paul de Alep: A zidit multe biserici și felurite mănăstiri, toate din piatră boltită, din temelii, desăvârșit. Și le-a făcut toate de câte aveau nevoie. A zidit în multe locuri. Marele ctitor ridicase cetatea Târgoviște din temelie și a făcut un ceasneac mare pe care l-a pus în turnul cel mare. Matei mutase capitala la Târgoviște în 1639 pentru ultima dată. Cetatea fusese fortificată în 1642. A fost săpat un șanț adânc și a fost ridicat un val de pământ în josul cetății pe o lungime de 5 km, apărat de 10 bastioane (dintre care trei sunt bine conservate).

Orașul avea cinci porți numite după orașele spre care se îndreptau drumurile: Argeșului, Bucureștiului, Buzăului, Câmpulungului, Dealului. Fortificațiile ridicate de Matei au servit orașul ultima dată în 1821 când Alexandru Ipsilanti a poruncit eteriștilor să sape șanțurile și să întărească zidurile înainte de atacul otoman. Despre șanțul de apărare a scris pe la mijlocul secolului XIX Cezar Bolliac în Curierul românesc din 1845. Tot Matei a construit și baia turcească. Erau ultimele dotări arhitecturale ale orașului capitală. Încercarea eroică a Domnului Mihnea al III-lea Radu (febr. 1658-nov. 1659) de a se emancipa de servitutea otomană a fost sortită eșecului. În septembrie 1659 a procedat ca Mihail Viteazul. A executat creditorii turci, a atacat raialele Giurgiu și Brăila, a înfrânt pe turci la Frătești (noiembrie) însă a trebuit să părăsească țara și domnia. Urmașul său la domnie Gheorghe Ghica (1659-1660) la porunca turcilor a mutat capitala și administrația la București. A distrus casele domnești din Târgoviște (a surpat casele ca să nu mai fie scaun domnesc). Zilele măreției Târgoviștei au apus.

Monumentele arhitecturale ale Târgoviștei

Biserica Doamnei construită în 1527-1528 de un boier al lui Radu de la Afumați. A suferit degradări în timpul ocupației otomane din 1595. S-a spart besearea de Sinan Pașa. Cutremurul din 1628 a ruinat-o și a fost refăcută de Matei și doamna Elina în 1653.

Biserica Sfinții Împărați ridicată în 1650 de Matei și Elina. În 1821 turcii au transformat-o în geamie precum alte biserici din Târgoviște. Toate bisericile s-au stricat la leat 1821 iunie 3. A fost incendiată. Remarcabile sunt portretele ctitorilor Matei cu păr castaniu și barbă albă, mantie albă brodată cu purpură, coroană, iar doamna Elina mantie albă cu rochie, colier din pietre prețioase.

Mitropolia zidită de Mircea, terminată de Neagoe, dinamitată de un arhitect francez (?) (nu merită să-l numim) și construită după fantezia sa la sfârșitul secolului XIX.

Mănăstirea Stelea a fost un exemplu arhitectural pentru alte biserici din oraș și țară. Ridicată pe la 1580 de Stelea Spătarul. Aici a fost depus albanzul Nicolae Coci (tatăl lui Vasile Lupu) venit din Târnova (Bulgaria). Încercarea domnului moldovean de a cuceri Valahia pentru fiul său a eșuat după înfrângerea sa la Ojogeni și Nenișori în toamna anului 1639. Simbolul împăcării era construirea la bisericilor de Domni în țara soră. Matei a construit Soveja în Moldova iar Vasile biserica în care era înhumat taică-su. În 1644 în amintirea acestei împăcări, Matei Vodă a făcut la Târgoviște pe cheltuiala lui Vasile Vodă o biserică numită Stelea, în care se vede și marca Moldovei, iar Vasile Vodă a făcut pe cheltuiala lui Matei Vodă mănăstirea Soveja. Iorga a numit biserica lui Vasile Biserica păcii între frați. E întreagă a lui Vasile și a isteților săi munteni.

Arhitectul N. Ghica Budești: o replică a Bisericii Trei Ierarhi. Alt architect: La Stelea se îmbină în chip fericit elemente moldovenești și românești. Până în 1840 la școala mănăstirii se învăța greaca. Aici au studiat Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Cârlova. În 1822 se hotărâse înființarea spitalului orășenesc dar târgoviștenii reticenți au refuzat. A vizitat-o și generalul Pavel Kiseleff în timpul ocupației rusești 1829-1834.

Remarcabilă a fost activitatea tipografiei din Târgoviște. La mijlocul secolului XV tipograful german Johannes Gensfleisch (Guttenberg) a reușit să tipărească primele cărți folosind literele mobile. După 4,5 de decenii, în 1508 prin eforturile monahului Macarie a fost realizată prima tipăritură din Țara Românească, Liturghierul slavon. La sfârșitul volumului stătea scris: S-a început această carte numită Liturghia după porunca lui Io Mihnea Mare voievod a toată Țara Românească în anul dintâi al domniei mele, ostenindu-se smeritul monah Macarie în anul 7016 noiembrie 10 zile. Au urmat Octoihul în 1510 și Tetraevangheliarul în 1512.

Apoi în 1545 a fost tipărit Molitfelnic și în 1547 Apostol amândouă în limba slavonă, tot la Târgoviște. Primele tipărituri au fost realizate la Mănăstirea Dealu confirmată documentar în 1431, ctitorită de Radu cel Mare și fratele său Vlad cel tânăr (Vlăduț, 1510-1512), mănăstire zugrăvită de Dobromir și ucenicii săi. Primele trei cărți au fost tipărite aici. Matei a instalat o tipografie la Mănăstirea Govora unde în 1637 a apărut Psaltirea slavonă. Tot acolo în 1640 a fost realizată Pravila cea mică a lui Matei Basarab. Mutată la Mitropolia din Târgoviște imprimeria a reușit în 1652 Pravila cea mare sau Îndreptarea legii.

Viorel Gh. Speteanu